

Sammendrag av masteroppgave i nordisk fagdidaktikk

Nynorsk som sidemål: lærerholdninger og opplæringspraksis i grunnskolen i Oslo

Av: Bjørn Slettemark

Emne og problemstillinger

Tidligere forskning tyder på at det eksisterer betydelige holdnings- og motivasjonsproblemer knyttet til nynorsk som sidemål blant både lærere og elever, og at opplæringen i emnet kommer sent i gang og har relativt lite omfang. I masteroppgaven min undersøker jeg to problemstillinger:

- Hva slags holdninger til nynorsk som sidemål har norsklærerne på grunnskolens ungdomstrinn i Oslo?
- Hva kjennetegner opplæringen i nynorsk som sidemål på grunnskolens ungdomstrinn i Oslo?

Metode og data

Jeg samlet inn kvantitative data ved hjelp av en spørreskjemaundersøkelse. Spørreskjemaet måler holdning til nynorsk som sidemål ved hjelp av en summeringsindeks basert på 14 påstander. I tillegg kartlegger spørreskjemaet opplæringspraksis innenfor nynorsk som sidemål med hensyn til starttidspunkt, omfang, organisering, lærestoff, metoder og læremidler. Spørreskjemaet ble besvart av 73 norsklærere på ungdomstrinnet i den offentlige Oslo-skolen. Som et kvalitativt motstykke til spørreskjemaundersøkelsen gjennomførte jeg fem halvstrukturerte intervjuer med lærere fra ulike skoler.

Lærerholdninger til nynorsk som sidemål

Om lag tre fjerdedeler av lærerne i spørreskjemaundersøkelsen gir uttrykk for at de liker å undervise i nynorsk, men nesten like mange er enige i påstanden *Jeg liker bedre å vurdere elevtekster på bokmål enn elevtekster på nynorsk*. Hele 91,8 % av respondentene føler at de har god oversikt over nynorske skriftspråksnormer.

Halvparten av lærerne i utvalget mener at det ikke bør være skriftlig sidemålsopplæring i det hele tatt, mens over 60 % er uenige i at dagens sidemålsordning i grunnskolen bør videreføres. 63 % av lærerne mener at det er unødvendig for elevene å lære å skrive på nynorsk, mens snaut 60 % er enige i påstanden *Tiden vi bruker på skriftlig nynorskopplæring, burde vært brukt på andre deler av norskfaget*. Imidlertid er over 70 % av respondentene enige i to argumenter for opplæring i nynorsk som sidemål; at opplæringen øker elevenes språkbevissthet, og at den bidrar til at språkmangfoldet i Norge opprettholdes.

Som ventet er det flere lærere som velger nynorsktekster til undervisning i andre norskfaglige emner enn nynorsk, enn det er lærere som velger nynorsktekster til undervisning i andre fag enn norsk. Det ser ut til at bare et fåtall av lærerne i spørreskjemaundersøkelsen er bevisst på å fremme nynorsk som et bruksspråk.

Snittindeksen – indeksen for grunnholdning til nynorsk som sidemål – er svakt positiv, gitt min operasjonalisering og måling av begrepet *holdning til nynorsk som sidemål*.

Opplæringspraksis i nynorsk som sidemål

Over halvparten av lærerne i spørreskjemaundersøkelsen oppgir at høsten i 9. trinn er det vanlige starttidspunktet for nynorskopplæringen på ungdomstrinnet ved deres skole. Undersøkelsen viser at mange 8. klassinger i Oslo ikke får noen opplæring i nynorsk som sidemål i det hele tatt, at opplæringen som finner sted har relativt beskjedent omfang, og at den i stor grad konsentreres til perioder eller integreres i de ”vanlige” norsktimene. Det er verdt å nevne at L97 (s.126) forutsetter at en skal ”byrje å bruke sidemål som arbeidsspråk” i 8. klasse. Fire av de fem informantene i intervjuundersøkelsen min sier også at det er vanlig å starte med nynorskopplæring i 9. klasse ved deres skole, uten at de har hørt noen begrunnelse for starttidspunktet. Det var interessant å høre at to av de fire likevel hadde valgt å begynne med nynorskopplæring i 8. klasse, for å være i ”forkant” og for å få en mykere oppstart. Jeg tror det har utviklet seg en slags sedvane ved mange skoler på dette området, en sedvane som bryter med intensjonen i L97. Nye norsklærere tilpasser seg friksjonsfritt skolens normer, uten at starttidspunktet for nynorskopplæringen tas opp til diskusjon. Intervjuundersøkelsen min viser at norsklærere likevel kan bryte med sedvanen og starte i 8. klasse.

Sammenlikner vi tallene for 10. trinn med tallene for 9. trinn, ser det ut til at det brukes noe mer tid på nynorsk – både på undervisning og på lekser og arbeidsplanoppgaver – på 9. trinn enn på 10. trinn.

Mye av tiden som lærerne i spørreskjemaundersøkelsen setter av til nynorskundervisning, brukes til arbeid med formverk og grammatikk. Det ser imidlertid ut til

at enda mer tid går med til at elevene leser nynorske tekster i ulike sjangere og svarer på spørsmål om språk og/eller innhold. Det er dermed ingen holdepunkter i tallmaterialet for å hevde at grammatikkarbeidet skjer på bekostning av arbeid med nynorsk litteratur..

Arbeid med oversettelser fra bokmål til nynorsk later ikke til å beslaglegge særlig mye av tiden respondentene bruker til nynorskundervisning, ei heller arbeid med dialoger, rollespill eller dramatiseringer på nynorsk. Nesten en tredjedel av lærerne oppgir at de ikke bruker noen tid på slike metoder i nynorskundervisningen.

Læreboken som elevene har fått utdelt, benyttes ofte i nynorskundervisningen, men læremidlene som benyttes hyppigst, er tekster og oppgaver i andre samlinger eller andre lærebøker. Ingen oppgir at de aldri bruker slike læremidler. Valg av læremiddel ser ut til å ha sammenheng med lærernes vurdering av kvaliteten på nynorskstoffet i lærebøkene: Informantene i intervjuundersøkelsen mener gjennomgående at nynorskstoffet i lærebøkene de benytter, er dårlig. Når lærerne i spørreskjemaundersøkelsen først går utenfor lærebøker og samlinger, er det vanligere å bruke selvlagde tekster og oppgaver enn tekster og oppgaver som kolleger har laget.

Nesten 40 % av respondentene oppgir at de aldri bruker nynorskkurs på internett i nynorskundervisningen sin.

Avslutning

Studien min tegner ikke noe helsvart bilde av sidemålsopplæringen i grunnskolen i Oslo, men den viser at det eksisterer åpenbare utfordringer knyttet til nynorsk som sidemål: Mange av lærerne har negative holdninger til emnet, og opplæringen kommer sent i gang. Jeg mener det er viktig at sidemålsopplæringen kommer i gang *før* elevene begynner på ungdomsskolen, slik læreplanen for Kunnskapsløftet forutsetter, og at opplæringen er variert og motiverende. Dersom lærerne gis kunnskaper og redskaper som setter dem i stand til å undervise i nynorsk som sidemål på en profesjonell og god måte, tror jeg holdningene vil dreies i positiv retning.